

förståelsen av Nya testamentet och kristendomen. Denna kritik innebär inte att det inte är förtjänstfullt i sig att påvisa kopplingar mellan andra templets litteratur och senare texter och samt de rörelser som genererat dem, tvärtom, men rimligtvis borde man också påvisa förbindelserna till den rabbiniska judendomen och dess litterära korpus.

Det skall dock tilläggas att detta påpekande inte förtar den faktiska användningen av böckerna och värdet av att ha alla dessa texter samlade, i ny översättning och med aktuella introduktioner, i ett sådant tillgängligt och användbart format.

Tobias Ålöw, Göteborgs universitet

VIDIU CREANGĂ (ED.)

Hebrew Masculinities Anew

HBM 79, Sheffield: Sheffield Phoenix Press, 2019, inbunden,
332 sidor, SEK 1152, ISBN: 978-1-910-92854-7

Exegeter var inte direkt snabba på bollen när det gäller kritiska studier av män och maskuliniteter. Med sin tredje antologi under 2010-talet har dock Ovidiu Creangă starkt bidragit till att introducera, bredda och utveckla detta fält inom bibelvetenskapen. För att tydligare få syn på färdriktningen kommer jag här att göra vissa jämförelser med de två tidigare volymerna, recenserade i *SEÅ* 80 (2015).

Prioriteringarna för denna tredje antologi handlar om att kritiskt värdera teoribildning och tidigare forskning kring maskuliniteter, att pröva nya tillvägagångssätt och att täcka in forskningsluckor. Dessa ambitioner avspeglas i bokens upplägg, med huvudavdelningar om metod och angreppssätt, gudomlig maskulinitet, förkroppsligad maskulinitet, profetisk maskulinitet, maskulinitet i poesi och vishetslitteratur samt en avslutande reflektion över fältets utveckling.

Att börja i metod och teori är både logiskt och välmotiverat. Stephen Wilson skriver den exegetiska maskulinitetsforskningens historia och relaterar den till Connells fortfarande dominerande teoribildning om multipla maskuliniteter. Han pekar på kontroverspunkter vad gäller kriterier för hegemonisk maskulinitet i det bibeltexterna (styrka, skönhet,

avståndstagande från kvinnor) och framför viktig kritik av modellen (ensidigt fokus på ideal kontra vardagsverklighet samt alltför mekanisk tillämpning). Gil Rosenberg fördjupar dialogen mellan maskulinitetsforskning och queerteori. Intressant nog argumenterar han för ett fokusskifte från normativitet tillbaka till patriarkat, alltså att återvända till Connells feministiska rötter. Med Abraham som exempel visar han hur det queera kan gå hegemonins ärenden och att normbrott inte nödvändigtvis är goda nyheter för kvinnor.

Nestorn David Clines har tidigare pekat på Guds maskulinitet som elefanten i genusforskningsrummet. Här bjuder han på ordstudier, löst relaterade till hans kriterielista för maskulinitet (t.ex. styrka och våld) och påtalar lexikonförfattarens genusblindhet. Clines bidrar dock inte till att åtgärda den teoribrist som han också identifierat. Richard Purcell och Caralie Focht relaterar utifrån ideologikritiska perspektiv Guds maskulinitet till faraos och Moses, i det gamla Israel liksom i 1940-talets USA. Föga förvånande framstår Israels gud som "mest" maskulin, bilden av JHWH som "stone butch" är dock mer originell.

Avsnittet om förkroppsligad maskulinitet spänner över ett brett register. Sandra Jacobs sätter omskärelse i relation till kastration. Varför fungerar det förra som ett krav för inkludering medan det senare exkluderar? Milena Kirova tar upp åldrandets inverkan på maskuliniteten och drar slutsatsen att hög ålder framstår som tecken på både välsignelse och förfall. Hilary Lipka visar hur drottning Isebel balanserar femininitet såväl som maskulinitet, när hon styr riket från sängkammaren.

Delen om profetisk maskulinitet får störst utrymme. Amy Kalmanofsky går i dialog med tidigare maskulinitetsstudier av Mose och driver tesen att han lyckas sämre med profetuppdraget för att han inte underordnar sig tillräckligt. Därför tyglar Gud honom med slöjor och annat. Susan Haddox visar hur profeterna (framför allt Jesaja, Hesekiel och Nahum) agerar "queenmakers", det vill säga att de underminerar maktens män genom att klä upp dem som extravaganta drottningar. Rhannon Graybill gör en homosocial läsning av Jona, denna motvalsbok där endast skeppet och (ibland) fisken betecknas som feminina. Brian

Charles DiPalma identifierar fenomenet "scribal masculinity" hos Daniel, där den unga exileliten etablerar sin maskulinitet genom att producera litteratur, studenter och tjänster åt kungen.

Maskulinitet i poesi och vishetslitteratur berörs i två bidrag. Kelly Murphy undersöker relationen mellan maskulinitet och pengar i Ord-språksboken och visar på en rad olika förhållningssätt, som att fromhet ger framgång, att den vise inte ska bry sig om pengar, men ändå vara generös mot de fattiga. En intressant slutsats är också att idealmannen behöver hitta och gifta sig med en idealkvinna för att nå sin fulla potential. Martti Nissinen kartlägger Höga Visans spektrum av maskuliniteter och konstaterar att det inte bara är paradiskt, men inte heller hopplöst. Här skymtar både hegemoni och medlöperi, men däremellan också den ideala älskarens alternativa maskulinitet.

Det är mycket som är bra och en hel del av det som utlovas i inledningen levereras också. En av de tydligaste nysatsningarna är de tematiska studierna av åldrande, omskärelse, ekonomi och homosocialitet. Därigenom kommer man bort från ett tidigare väl ensidigt fokus på individuella män i ledarställning. Det innebär också att den mer anonyma vardagsmaskuliniteten berörs i högre utsträckning, vilket också gäller för Nissinens bidrag (om de anonyma bröderna, väktarna med flera i Höga Visan). Tematiska anslag finner vi även hos Haddox, om profeternas retoriska cross-dressing av sin publik, och DiPalma, om hur pennan ersätter svärdet som instrument för att göra maskulinitet. När det gäller att täcka in forskningsluckor sker den största satsningen på profetlitteraturen. Viktiga fast mindre steg tas för poesi- och vishetslitteraturen samt ifråga om Guds och kvinnors maskulinitet.

Hebrew Masculinities Anew erbjuder väsentligt mer av systematisk reflektion över det egna fältet (Creangă, Wilson, Rosenberg, Macwilliam) än Creangäs två tidigare volymer. Några bidrag (t.ex. Kalmanofsky) bygger vidare på tidigare maskulinitetsforskning, vilket ger intryck av ett fält som håller på att mogna. Interaktionen med queerteori är ambitiös och innebär en nyorientering. Här sträcker man sig också bortom Butler mot till exempel Sedgewick (Graybill), Halberstam (Lipka) och Goldie

(Haddox). På köpet aktualiseras maskulinitetsforskningens feministiska arv. Jag har i andra sammanhang pekat på detta som något av en blind fläck, eller kontroverspunkt, där generella avsiktsförklaringar inte följs upp av faktisk interaktion med feministisk teori eller feministiska studier.

Creangă utlovar inledningsvis klarare erkännande av de feministiska rötterna. Lipka och Murphy ger i sak viktiga bidrag, genom att uppmärksamma hur maskulinitet och femininitet samverkar. Den senares tes, att patriarken måste välja en god hustru för att fullt ut bli man, tillbakavisar exempelvis Clines tanke om avståndstagande från kvinnor som kriterium för "biblisk" maskulinitet. Graybill beaktar maskulinitetsforskningens implikationer för kvinnor, också i en text utan kvinnor. Nissinen är den som interagerar mest långtgående med tidigare feministisk forskning, även om det är fler som tar avstamp i feminismen för att motivera sina egna studier (DiPalma, Wilson). Rosenberg ser, från queera utgångspunkter, en vändning mot feminismen som en framtidsväg, medan Macwilliam förbigår feminismen med tystnad i sin avslutande utblick.

Ambitionen till teoriutveckling märks framför allt i nämnda breddning av impulser. Graybill är en fröjd att läsa, som exempel på någon som tänker snarare än tillämpar teori. Flera av de tematiska studierna rymmer frön till en skarpare kritik av hegemonin (Kirova) eller förslag till alternativa maskuliniteter (DiPalma). För att framstå som teoriutveckling hade det behövt skrivas fram i relation till Connell. Mer långtgående integrering av historiska (Purcell, Jacobs, Haddox, DiPalma) och receptionsorienterade (Focht) perspektiv kunde belysa hur maskuliniteter förändras över tid.

Hebrew Masculinities Anew signalerar att den exegetiska maskulinitetsforskningen befinner sig i en utvärderings- och utvecklingsfas. Datainsamling och teoretisk nyorientering sker parallellt. Skiftet mot strukturer snarare än individer är lovande, likaså öppningen mot queer-teori och en viss återanknytning till feminismen. Att vägen framåt går åt lite olika håll är väl helt i sin ordning.

Mikael Larsson, Uppsala Universitet